

Προκλητή Ζήτηση: οικονομική προσέγγιση και τρόποι αποτελεσματικής αντιμετώπισης

Χρήστος Σιαλάκης

Τμήμα ΩΡΛ, Γ.Ν Γιαννιτσών

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η υγεία είναι δικαίωμα όλων, ανεξαρτήτως φυλής, θρησκείας και κοινωνικοοικονομικής τάξης. Στην παρούσα μελέτη αναλύεται ο τρόπος αγοράς υπηρεσιών υγείας της προκλητής ζήτησης η οποία έχει σκοπό οικονομικό όφελος προς τον επαγγελματία υγείας. Το Σύστημα Υγείας προσφέρει την δυνατότητα στους πολίτες όλων των κοινωνικών τάξεων να έχουν προσβασιμότητα στις υπηρεσίες υγείας με απώτερο σκοπό την καλύτερη και αποτελεσματική παροχή ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης. Αφενός, οι επαγγελματίες υγείας ως πάροχοι των υπηρεσιών και αφετέρου οι ασθενείς ως λήπτες δημιουργούν μια αμφίδρομη σχέση για το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα. Επίσης το κράτος με το δικό του Σύστημα Υγείας τείνει να διασφαλίσει και να διαφυλάξει αυτή την σχέση. Παραδείγματα δυσλειτουργίας του είναι η προκλητή ζήτηση για αγορά υπηρεσιών υγείας, η οποία παρακινείται από τους επαγγελματίες υγείας προς τους ασθενείς με σκοπό το οικονομικό όφελος των ιδίων. Για τον λόγο αυτό έχουν δημιουργηθεί τα συστήματα υγείας ανάλογα με τις ανάγκες και τις δυνατότητες του κράτους. Κύριο ερώτημα των οικονομολόγων υγείας από την δεκαετία του 1960 είναι «υγεία: ιδιωτικό ή δημόσιο αγαθό;».

Λέξεις ευρετηρίου: Προκλητή ζήτηση, Συστήματα υγείας, Υγεία

Χ. Σιαλάκης. Προκλητή ζήτηση: οικονομική προσέγγιση και τρόποι αποτελεσματικής αντιμετώπισης. Επιστημονικά Χρονικά 2018; 23(2): 138-144

eoi: <http://eoi.citefactor.org/10.11212/exronika/2018.2.3>

ΟΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗ

Ως προκλητή ζήτηση ονομάζεται η αγορά υπηρεσιών υγείας που προκαλεί ο γιατρός στον ασθενή με σκοπό την δική του ευημερία και όχι απαραίτητα του ασθενή. Ο

γιατρός λόγω ασύμμετρης πληροφόρησης παρακινεί τον ασθενή να αγοράσει υπηρεσίες υγείας που δεν είναι αναγκαίες για την διάγνωση και την θεραπεία της ασθένειας η προκαλεί αύξηση της συχνότητας των επισκέψεων του ασθενή με απώτερο σκοπό

οικονομικό κέρδος. Ασύμμετρη πληροφόρηση ονομάζεται η κατοχή γνώσεων του γιατρού όσον αφορά το αγαθό της υγείας σε σύγκριση με τις γνώσεις του ασθενή. Για τον λόγο αυτό ο ασθενής από άγνοια και ενδιαφέρον για την υγεία του αλλά και από εμπιστοσύνη προς τον επαγγελματία υγείας, τις περισσότερες φορές ακολουθεί τις οδηγίες που του είναι και αχρειαστες κάποιες φορές.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ

Ο νόμος της ανεπάρκειας ορίζει ότι κανένα οικονομικό σύστημα και καμιά χώρα δεν έχει αρκετούς πόρους στον τομέα της υγείας για να εξασφαλίσει “πλήρη υγεία” και να ικανοποιήσει όλες τις ανάγκες των πολιτών της. Επίσης ας λάβουμε υπόψιν την θεωρία της δαπάνης, δηλαδή την αποτίμηση των υγειονομικών αγαθών σε νομισματικές μονάδες, την θεωρία της παραγωγής που είναι ο συνδυασμός εισροών και εκροών του παραγωγικού συστήματος καθώς και την θεωρία της διανομής, δηλαδή τα κριτήρια κατανομής των υπηρεσιών υγείας [1]. Ας αναλογιστούμε ότι, οι επιθυμίες και οι ανάγκες των πολιτών του πλανήτη είναι απεριόριστες, γι’ αυτό ισχύει ο νόμος της ανεπάρκειας, επομένως η διαχείριση των πόρων πρέπει να γίνεται ορθολογικά.

ΙΔΙΩΤΙΚΟ Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΑΓΑΘΟ

Η άποψη ότι η υγεία είναι ιδιωτικό αγαθό και ότι οι δυνάμεις της αγοράς μπορούν να επιφέρουν άριστη κατανομή των πόρων υγείας υποστηρίχθηκε από τους Lees [2, 3], Jewkes J και S [4, 5], Wiseman J [6], ενώ οι υποστηρικτές της άποψης, ότι η υγεία είναι

κοινωνικό αγαθό εκπροσωπήθηκε από τον καθηγητή Arrow το 1963 και από τους ακόλουθους του Culyer A.J [7, 8], Pauly M. [9], Lindsay [10], Williams A [11] και άλλους.

ΜΕ ΠΟΙΟΥΣ ΤΡΟΠΟΥΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΕΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ Η ΠΡΟΚΛΗΤΗ ΖΗΤΗΣΗ

Το φαινόμενο της προκλητής ζήτησης μπορεί να δημιουργήσει προβλήματα στην αποδοτική κατανομή των πόρων με διάφορους τρόπους καθώς και στον αποκλεισμό κάποιων ευάλωτων οικονομικά ομάδων. Στις χώρες που ισχύει το σύστημα αμοιβής κατά πράξη (fee for service) οι γιατροί έχουν κίνητρο να προσφέρουν υπηρεσίες υγείας σε μεγαλύτερη ποσότητα και σε υψηλότερο κόστος. Αυτό ενισχύεται ειδικά όταν οι ασθενείς έχουν πλήρη ασφαλιστική κάλυψη (τα έξοδα για την αγορά υπηρεσιών υγείας καλύπτονται από τρίτους πχ κράτος). Αυτό θα μπορούσε να επιβαρύνει τον κρατικό προϋπολογισμό όσον αφορά τον τομέα της υγείας αν η απρόκλητη ζήτηση γινόταν σε μεγάλο βαθμό. Σε περίπτωση που οι ασθενείς δεν έχουν την δυνατότητα ασφάλισης τότε αναλαμβάνουν αποκλειστικά όλα τα έξοδα από την αγορά υπηρεσιών υγείας με αποτέλεσμα να επιβαρύνεται ο οικογενειακός τους προϋπολογισμός η να μην μπορούν να εξασφαλίσουν πλήρη ιατροφαρμακευτική περίθαλψη. Στην Ελλάδα η κατά κεφαλήν κατανάλωση φαρμάκων για το 1994 ήταν η δεύτερη υψηλότερη στην Ευρωπαϊκή Ένωση [12].

ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ

Στο μέλλον οι πολιτικές υγείας θα πρέπει να έχουν τους εξής στόχους :

1. Σχέση εμπιστοσύνης και συνεργασίας ανάμεσα στον ιατρό και τον ασθενή .
2. Εκπαίδευση και συνεχής πληροφόρηση των γιατρών όσον αφορά τις εξελίξεις στην επιστήμη τους, που μπορεί να γίνει με ενημερωτικά σεμινάρια και σχετικές οδηγίες από τους αρμοδίους φορείς.
3. Ενημέρωση των ασθενών είναι καθοριστικής σημασίας στην αποφυγή του φαινομένου της προκλητής ζήτησης, καθώς αυτό περιορίζει την ασύμμετρη πληροφόρηση των ασθενών εν σύγκριση με το θεράποντα ιατρό τους, χωρίς αυτό να υποβαθμίζει τον ρόλο του θεράποντα ιατρού. Η ενημέρωση μπορεί να γίνει μέσω έντυπου υλικού η και διοργάνωση ενημερωτικών ημερίδων, όπου εκεί οι ασθενείς θα έχουν την δυνατότητα να συζητήσουν και να λύσουν τυχόν απορίες τους από τον ειδικό ιατρό. Επίσης η καλλιέργεια κατάλληλης κουλτούρας και ενημέρωσης των ασθενών για τις παρενέργειες αλόγιστης χρήσης φάρμακων πχ αντιβιοτικών και της σπατάλης σε αχρείαστες ιατρικές εξετάσεις.
4. Επίσης η συμμετοχή των ασθενών στο κόστος εως κάποιο βαθμό θα μπορούσε να περιορίσει τον ηθικό κίνδυνο (moral hazard), δηλαδή την αλόγιστη χρέωση των ασφαλιστικών ταμείων για την κατανάλωση υπηρεσιών υγείας. Όμως για την αποφυγή ηθικών διλημάτων πρέπει να διαπιστωθεί η σοβαρότητα του προβλήματος του ασθενούς και η δυνατότητα καταβολής του αντιτίμου.

5. Η ενίσχυση των φίλτρων μέσω της Συνταγογράφησης όσον αφορά παραπεμπτικά πχ απεικονιστικών εξετάσεων μπορεί να μειώσει την σπατάλη πόρων αν η εξέταση εκτελεστεί σε Δημόσιο Νοσοκομείο. Επίσης μπορεί να συμβάλει και στην προστασία του ασθενούς από αχρείαστα έξοδα και αχρείαστες εξετάσεις αν αυτός αναζητήσει ιατρική φροντίδα στον ιδιωτικό τομέα.

Τα Συστήματα Υγείας διαμορφώθηκαν σε κάθε χώρα προκειμένου να διασφαλιστεί το γεγονός ότι κανένας δεν θα αποκλειστεί από τις υπηρεσίες υγείας και κατά συνέπεια στον περιορισμό του φαινομένου της προκλητής ζήτησης. Για παράδειγμα στην Μ. Βρετανία το Σύστημα Υγείας είναι για όλο τον πληθυσμό ενώ στις Η.Π.Α εστιάζεται στους οικονομικά άπορους και ευπαθείς ομάδες (Medicaid και Medicare). Κάθε Σύστημα Υγείας υπόκειται σε κρατική παρέμβαση, σε διαφορετική αναλογία προκειμένου να διατηρείται σε ισχύ ο κανόνας της κοινωνικής δικαιοσύνης, δηλαδή οι Υπηρεσίες Υγείας να είναι προσβάσιμες από όλους ώστε να υπάρχει ισότητα ευκαιριών. Η παρέμβαση του κράτους μεσώ χρηματοδότησης η επιδότησης μπορεί να εξισορροπήσει το ιδιωτικό και κοινωνικό όφελος. Μια τέτοια παρέμβαση θα είχε θετικές εξωτερικές επιπτώσεις δηλαδή όχι μόνο στον ίδιο τον καταναλωτή αλλά και στην κοινωνία ευρύτερα.

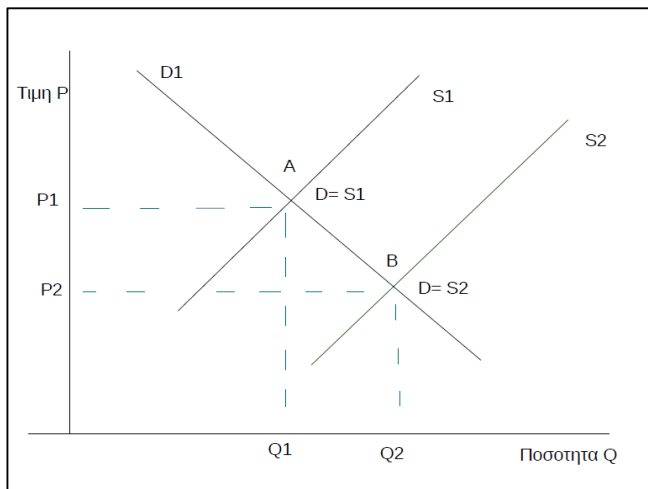
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΚΛΗΤΗΣ ΖΗΤΗΣΗΣ

Ακολουθώντας τον ορισμό της προκλητής ζήτησης κρίνεται αναγκαίο να

γίνει μια οικονομική προσέγγιση του θέματος με τα ανάλογα διαγράμματα ώστε αυτό να γίνει καλύτερα κατανοητό. Η προκλητή ζήτηση λοιπόν μπορεί να πάρει την μορφή είτε της αύξησης της προσφοράς υπηρεσιών υγείας από τους ιατρούς είτε αύξηση της ζήτησης καθώς ο ιατρός παρακινεί τον ασθενή να καταναλώσει επιπλέον ιατρικές υπηρεσίες από αυτές που πραγματικά χρειάζεται.

ΜΕΤΑΤΟΠΙΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΦΟΡΑΣ

Όπως φαίνεται στο διάγραμμα 1 ως υποθέσουμε ότι υπάρχει μια δεδομένη ζήτηση υπηρεσιών υγείας $D1$. Αν αυξηθεί η το ιατρικό δυναμικό, θα αυξηθεί και η προσφορά S , μετατοπίζοντας την από το $S1$ στο $S2$. Κατά συνέπεια η τιμή των ιατρικών υπηρεσιών θα μειωθεί από το $P1$ στο $P2$ άρα και η ισορροπία θα μετατοπιστεί από το σημείο A στο σημείο B .

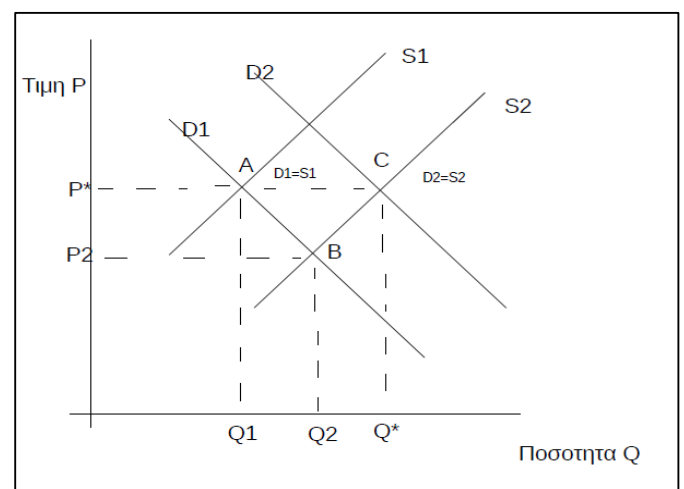

Διάγραμμα 1

Το πιο πάνω παράδειγμα αναλύεται σε τρία σενάρια.

Α. Μετατόπιση Προσφοράς και της Ζήτησης. Η Τιμή είναι σταθερή

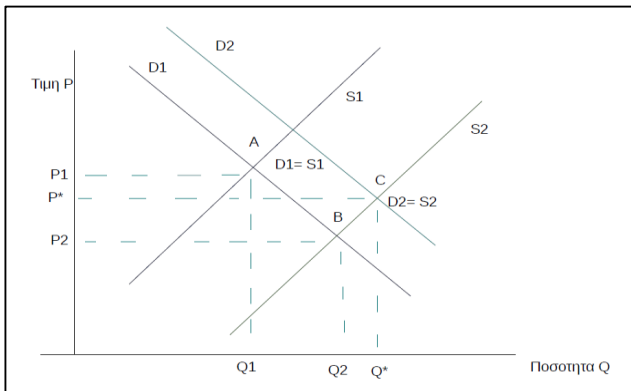
Έστω ότι η τιμή των ιατρικών υπηρεσιών είναι σταθερή στο επίπεδο P^* . Αυτό θα συμβεί σε ανταγωνιστικές συνθήκες μεταξύ των ιατρών όπου οι τιμές των προσφερόμενων υπηρεσιών δεν μπορούν να λάβουν ανοδική πορεία. Λόγω της υπερπροσφοράς των υπηρεσιών η προσφορά από την $S1$ μετατοπίζεται στην $S2$. Αν συμπεριλάβουμε και το φαινόμενο της προκλητής ζήτησης τότε η ζήτηση θα μετατοπιστεί από την $D1$ στην $D2$. Η νέα ισορροπία τώρα μεταβάλλεται από το σημείο A στο σημείο C .

Διάγραμμα 2

Β. Μετατόπιση Προσφοράς και Ζήτησης. Η τιμή μειώνεται

Και σε αυτή την περίπτωση λόγω αύξησης της προσφοράς η καμπύλη $S1$ μετατοπίζεται στην $S2$ και λόγω προκλητής ζήτησης η καμπύλη $D1$ μετατοπίζεται στην $D2$ και η νέα ισορροπία μεταβάλλεται από το σημείο A στο σημείο C . Η περίπτωση αυτή παρουσιάζει ένα μη ρεαλιστικό σενάριο καθώς η προκλητή ζήτηση των ιατρών θα προκαλούσε μείωση της τιμής των προσφερόμενων υπηρεσιών και αυτό φαίνεται στο ότι το σημείο P^* είναι σε χαμηλότερο επίπεδο από το επίπεδο της αρχικής τιμής $P1$.

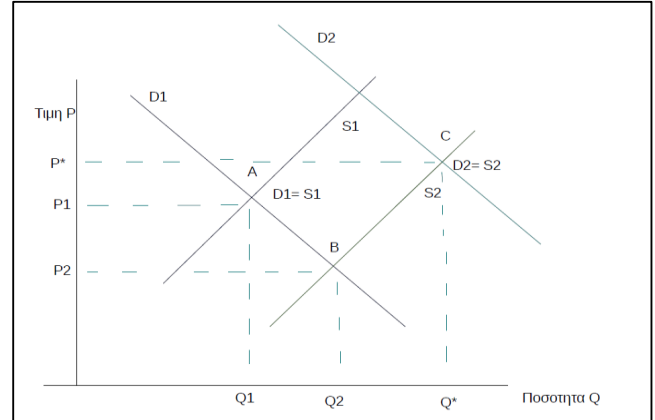
Διάγραμμα 3

Γ. Μετατόπιση της Προσφοράς και της Ζήτησης. Αύξηση της Τιμής

Σε αυτή την περίπτωση η προσφορά μετατοπίζεται από την $S1$ στην $S2$ και η ζήτηση από την $D1$ στην $D2$. Σε αυτό το σενάριο η τιμή των προσφερόμενων υπηρεσιών ανεβαίνει από το αρχικό επίπεδο $P1$ στο P^* .

* Ιδιαίτερη μνεία στο συγγραμμα του Καθ. Γ.Ν Υφαντοπούλου «Τα Οικονομικά της Υγείας. Θεωρία και Πολιτική». Εκδόσεις τηπωθητώ 2006, ISBN 960-402-093-5 καθώς αυτό αποτέλεσε πολύτιμο εργαλείο στην συγγραφή της παρούσας εργασίας.

** Οι γραφικές παραστάσεις έγιναν με την βοήθεια του προγράμματος Libre Office 6.0

Διάγραμμα 4

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Κάθε σύστημα υγείας έχει δυνατά σημεία και αδυναμίες. Σε αυτή την μελέτη έγινε προσπάθεια ανάδειξης του φαινομένου της προκλητής ζήτησης από οικονομική άποψη. Η προκλητή ζήτηση μπορεί να συμβαίνει είτε εσκεμμένα η λόγω άγνοιας του ιατρού. Σε κάθε περίπτωση, η σωστή ενημέρωση των ασθενών από τους ιατρούς, αλλά και των ιδίων των επαγγελματιών υγείας μέσω επιμορφωτικών προγραμμάτων και σεμιναρίων, μπορεί να βοηθήσει στην ορθολογική χρήση και διαχείριση των πόρων, ώστε να κατανέμονται κατάλληλα και εκεί που υπάρχει όντως ανάγκη. Η συνεργασία Ιδιωτικού και Δημοσίου τομέα μπορεί να επιφέρει άριστα αποτελέσματα για το καλό του ασθενούς, αν οι υπηρεσίες αυτές συνδυαστούν λογικά. Η προάσπιση των αρχών της αποδοτικότητας, της αποτελεσματικότητας και της κοινωνικής δικαιοσύνης είναι ο κυρίως στόχος των συστημάτων υγείας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Γ.Ν Υφαντόπουλος. Τα Οικονομικά της Υγείας. Θεωρια και Πολιτικη. Εκδόσεις τηπωθητω 2006; 80-98, 256-258, 326-342, ISBN 960-402-093-5.
2. Lees D.S. The economics of Health Services.Lloyds Banks Review 1960; 56 : 26.
3. Lees D.S. Efficiency in government spending social services. Health, Public Finance 1963; 22 : 176.
4. Jewekes J and S. The Genesis of the British NHS. Oxford University Press 1961 UK.
5. Jewekes J and S. Value for Money in Medicine. Oxford University Press. 1963
6. Wiseman J. Cost Benefit Analysis and Health Services Policy. Scottish Journal of Political Economy, 1963 ; vol 10, no 1 Feb., 128145.
7. Culyer A. The Nature of the commodity health care and its efficient allocation. Oxford Economic Papers 1971; 23 : 189.
8. Culyer A.J. On the relative efficiency of the National Health Service. Kyklos , 1972 ; XXV : 266.
9. Pauly M.U. Medical Care at Public Expense. Praerer, New York, London , 1971
10. Lindsay C.M. Medical Care and the Economics of Sharing Economica , 1969 ; no 144, pp.531-537.
11. Williams A. Need and Economic Exegesis, in Culyer A.J. and Wright K.G (eds) , Economic Aspects of Health Services. Oxford Marin Robertson , 1978
12. Tountas (2004), Προκλητή ζήτηση και αλόγιστη χρήση υπηρεσιών υγείας, <http://www.iatronet.gr/ygeia/pathologia/article/3386/prokliti-zitisi-kai-alogisti-xrisi-ypiresiwn-ygeias.html>, last accessed 2/2018

Induced demand: economic approach and effective ways of addressing the problem

C. Sialakis

ENT Resident, Giannitsa General Hospital, Pella, Northern Greece

ABSTRACT

Health is the right of all, regardless of race, religion and socioeconomic order. This study analyzes how health services are ordered as induced demand, which is intended to provide a financial benefit to the healthcare professional. The Health System offers the opportunity for patients of all social classes to have access to health services with the ultimate goal to provide better and more efficient healthcare. On the one hand, health professionals as service providers and patients as recipients create a bilateral relationship for the best possible outcome. Also, the state with its own Health System tends to safeguard and preserve this relationship. An example of malfunction is the induced demand for healthcare services, which is motivated by healthcare professionals towards patients for their own financial benefit. For this reason, health systems have been created according to the needs and capabilities of the state. The main question of health economists since the 1960s is how to visualize health, a public or private good?

Keywords: Induced demand, Health Systems, Health

Citation

C. Sialakis. Induced demand: economic approach and effective ways of addressing the problem. *Scientific Chronicles* 2018; 23(2): 138-144

doi: <http://eoi.citefactor.org/10.11212/exronika/2018.2.3>